Nasr Sûresi

Ömer Faruk

28 Eki, 2019

https://ilimvecihat.com

بسم الله الرحمن الرحيم

1- Allah'ın yardımı ve fetih geldiği

2- Ve insanların Allah'ın dinine fevc fevc girdiklerini gördüğün zaman,

3- Rabbine hamd etmekle beraber O'nu tesbih et ve O'ndan bağışlanma dile. Şüphesiz ki O tevbeleri kabul edendir.

Nasr Sûresi ulemanın icmasıyla hicretten sonra inmiş Medenî bir sûredir.

En son inen sûre Nasr Sûresi'dir. İbn Ömer *(radiyallahu anhu)* şöyle demiştir: "Bu sûre, Veda Haccı'nda (ki bu hac hicrî 10. senede gerçekleşmiştir) Mina'da nazil olmuştur. Sonra; *"Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim..." (Mâide Sûresi 3)* ayeti indi. Ve Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* bu ikisinin inişinden sonra 80 (veya 81) gün yaşadı. Sonra; *"Öyle bir günden korkun ki, o günde sizler Allah'a döndürüleceksiniz..." (Bakara Sûresi 281)* ayeti indi (ki bu ayet en son inen ayettir.) Ve bu ayetin inişinden sonra 21gün[1] yaşadı." Kimileri ise bu sûrenin, hicretin 8. senesinde vuku bulan Mekke'nin fethinden önce indiğini, dolayısıyla sûrenin gelecekten haber veren bir sûre olduğunu söylemişlerdir. Her ne kadar da sûrenin zahir anlamı buna delalet etse de bu görüş doğru değildir.

Ayetler üzerinde durmadan evvel sûreyle ilgili Buhari *(rahimehullah)*'ın rivayet ettiği bir kıssayı -mana olarak- aktaralım: Mü'minlerin emiri Ömer *(radiyallahu anhu)* sahabenin büyüklerini *(radiyallahu anhum)* meclisine çağırır ve Müslümanların işleri hususunda onlarla istişare ederdi. Bu meclise İbn Abbas *(radiyallahu anhuma)*'yı da dâhil ederdi.[2] Bazı sahabiler, "Bu çocuğu niçin bizimle birlikte meclise sokuyorsun? Hâlbuki bizim onun yaşında veya ondan daha büyük çocuklarımız var; lakin onları meclise sokmuyorsun."[3] diyerek itirazda bulundular. Ömer *(radiyallahu anhu)* da şöyle dedi: "Çünkü o, üstünlüğünü bildiğiniz kimselerdendir."[4] İbn Abbas *(radiyallahu anhuma)* şöyle demiştir: "Bir gün Ömer *(radiyallahu anhu)* onlarla birlikte beni de çağırdı. Anlamıştım ki o gün beni sadece onlara benden (bazı özellikler) göstermek için çağırmıştı. Dedi ki: "İzâ câe nasrullâhi ve'l-feth... hakkında ne dersiniz?" Bu soru karşısında onlardan bazısı ayetleri zahirleri üzerine yorumladılar, dediler ki: "Bize bir fetih nasip edildiğinde ve insanlar grup grup dine girdiklerinde Allah *(celle celaluhu)*'ya hamd etmekle birlikte O'nu tesbih etmek ve O'ndan bağışlanma dilemek ile emrolunduk." Bazıları ise bir şey söylemediler. Bana, "Ey İbn Abbas! Sen de böyle mi diyorsun?" diye sorunca şöyle dedim: "Hayır! Bu sûre, Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e ecelinin yaklaştığını bildiriyor." Ömer *(radiyallahu anhu)* şöyle dedi: "Bu

sûreden ben de sadece senin bildiğini biliyorum.”“

İbn Mes’ûd *(radiyallahu anhu)* ve talebeleri, Mücahid, Ebu’l-Âliye, Dahhâk ve daha başkaları da *(rahimehumullah)* böyle yorumlamışlardır. Ki sahih rivayetlerde geçtiği üzere, bu sûre inince Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de yakın bir zamanda vefat edeceğini anlamıştır. Bu sebeple bu sûre “Tevdî’ (veda etme) Sûresi” diye de isimlendirilmiştir.

1. AYET İLE İLGİLİ MESELELER:

a) “نَصْـرُ اللَّـهِ (Allah’ın yardımı)” ifadesinin içine birçok şey girebilir. Ancak bu ifadenin hemen sonrasından ve sûreye ilişkin rivayetlerden anlıyoruz ki burada kastedilen; Allah’ın, Nebisine düşmanlarına karşı yardım etmesidir. Yani mana; “Düşmanlarına karşı sana Allah’ın yardımı geldiği zaman” olmaktadır.

b) Burada “الْفَتْـــــحُ (fetih)” ile kastedilenin Mekke’nin fethi olduğunda ittifak vardır.

c) Bir İşkâl: Sûrenin Mekke fethinden sonra indiği doğru olandır dedik. Ancak bu, ayetin zahir manasına terstir ki bu mana, “Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman…” şeklindedir. Zira buna göre daha yardım ve fetih henüz gelmemiş, geleceği müjdelenmiştir! Cevaben şöyle denilir: Kurtubî *(rahimehullah)*’ın da belirttiği gibi cümleye gelecek zaman anlamı katan إِذَا kelimesi kesinlik anlamı veren قَدْ manasındadır. Çünkü deliller bu sûrenin fetihten sonra indiğini ortaya koyduğu için Arapçada bir yeri olan böyle bir tevil yapma zorunluluğu doğmuştur. Buna göre mana şöyledir: “Muhakkak ki Allah’ın yardımı ve fetih gelmiştir. Ve sen insanların Allah’ın dinine fevc fevc girdiklerini gördün. O hâlde…”

1. ve 2. AYETLER İLE İLGİLİ BİR MESELE:

Mekke, hicretin 8. senesinin Ramazan ayında fethedilmiştir. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* hicretin 6. senesinde Hudeybiye’de Kureyş’le bir anlaşma yapmış ve bir süre sonra Kureyş anlaşmayı bozmuştu. Bunun üzerine Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Medine’den yaklaşık 10.000 savaşçıyla bu durumu gizli tutarak Mekke’ye doğru yürüdü. Şöyle dua etmişti: *“Allah’ım! Durumumuzu onlardan gizle, ta ki onları gafil avlayalım.”* Ve Ramazanın 20. gününde Mekke’ye muzaffer olarak girmişti. Kâbe’yi tavaf etti. Kâbe’nin etrafında 360 tane put vardı ve *“Hak geldi, batıl zail oldu. Şüphesiz ki batıl yok olmaya mahkûmdur.”*[5] ayetini okuyarak putları yıkmaya başladı. Sonra Kâbe’nin içindeki heykelleri kırdı. Sonra Kâbe’nin kapısının önünde durdu.

Kureyş kâfirleri ise Kâbe'nin etrafında, Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in altında toplanmış, onun kendileri hakkında ne hüküm vereceğini bekliyorlardı. Bundan 8 sene önce Mekke'den ayrılmak zorunda kalmıştı. Ama şimdi kendisine ve ashabına birçok zulmü reva görmüş, onları yurtlarından çıkarmış bu kimseler onun hükmü altındaydılar. Şöyle dedi: *"Ey Kureyş topluluğu! Benim size ne yapacağımı zannediyorsunuz?"* Şöyle dediler: "Hayır yapacağını. Değerli kardeş! Değerli kardeşin oğlu!" Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* de şöyle dedi: *"Ben size Yûsuf (aleyhisselam)'ın kardeşlerine dediği gibi diyorum: "Bugün size hiçbir kınama yok. Allah sizi affetsin."*[6] *Gidin, serbestsiniz."*[7]

Mekke'nin fethinden önce Arap yarımadasında yaşayan müşrikler İslam'a girme konusunda tevakkuf ediyor, genel anlamda şöyle diyorlardı: "Muhammed de, onun kendilerine karşı savaştığı kavmi de harem bölgesi ehli. Muhammed de Kureyşli, onlar da Kureyşli. Eğer Muhammed'in kavmi kendisine karşı galip gelirse dinimiz üzere kalmaya devam ederiz. Yok, eğer Muhammed Allah'ın kendilerini fil ashabından koruduğu Mekke ehline galip gelirse o zaman bu dine gireriz." Önceden insanlar İslam'a ferd ferd girerken hatta kimileri kimse görmesin, kabilem duymasın diye gizlice İslam'a giriyorken, Arap yarımadası sakinleri şirkin merkezi olan Mekke'nin ve özelde Kâbe'nin artık Müslümanların eline geçip buralarda Kureyş'in devrinin sona erdiğini gördüklerinde fevc fevc, topluca, grup grup, kabile kabile, kitle kitle gelip İslam'a boyun eğdiler. Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mekke'den Medine'ye döndükten sonra dört bir yandan ona heyetler gelmeye başlamıştı. Bu yüzden bu seneye (9. seneye) "heyetler senesi" denmiştir. Daha henüz iki sene geçmemişti ki bütün Arap kabileleri İslam'ı izhar ettiler.

3. AYET İLE İLGİLİ MESELELER:

a) Hamd; Sevmek ve yüceltmekle birlikte Allah *(celle celaluhu)*'yu kemal sıfatlarla övmek demektir.

Tesbih; Allah *(celle celaluhu)*'yu bütün noksan sıfatlardan, O'na layık olmayan her şeyden tenzih etmektir.

Burada Allah *(celle celaluhu)* Rasûlü *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'den istiğfar etmesini, yani günahlarının bağışlanmasını dilemesini istemiştir. Malum olduğu üzere peygamberler günah işlemekten korunmuşlardır (masumdurlar). İşte buna binaen kimi âlimler bunu şöyle yorumlamışlardır: Allah *(celle celaluhu)* Rasûlü *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e günahları olduğu için değil de istiğfar aynı namaz, oruç, tesbih, hamd gibi bir "ibadet" olduğu için istiğfar etmesini emretmiştir. Kimi ilim ehli ise Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e

istiğfarın, ümmetine böyle bir durumda ne yapılması gerektiğini öğretmek için emredildiğini söylemişlerdir. Kimileri ise Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in başta peygamberlik olmak üzere kendisine verilen birçok nimetin karşılığını tam olarak verememesini adeta bir günah olarak görüp nefsini küçülterek istiğfar etmesinin istendiğini ifade etmişlerdir. Bundan başka izahlar da yapılmıştır.

b) Ayetin manası şöyledir: "Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve fetih gelmiş ve insanlar fevc fevc senin, uğrunda mücadele ettiğin Allah'ın dinine girmişlerdir. Böylelikle ecelin yaklaşmış demektir. O hâlde daha da çoğaltarak Rabbine hamd etmekle beraber O'nu tesbih etmeye ve istiğfar etmeye devam ederek ölüm için, Bana doğru yapacağın yolculuk için hazırlık yap."

Nitekim Buhari ve Müslim (*rahimehumallah*)'ın rivayet ettiklerine göre Âişe *(radiyallahu anha)* bu sûre indikten sonra Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'in bütün namazlarında rükû ve secdelerde şu zikri çokça yaptığını nakletmiştir:

سُبحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

"Allah'ım! Rabbimiz! Sana hamd etmekle beraber Seni tenzih ederim. Allah'ım! Beni bağışla."

Müslim'de geçen başka bir rivayette ise Âişe *(radiyallahu anha)* namaz ile sınırlandırmadan,

سبْحَانَ اللهِ وَبِحَمدِهِ أَسْتَغفِرُ اللهَ وأَتُوبُ إِلَيْهِ

"Allah'a hamd etmekle beraber O'nu tenzih ederim. Allah'tan bağışlanma diler ve O'na tevbe ederim." zikrini çokça yaptığını belirtmiştir.

Âişe *(radiyallahu anha)* bunu naklettikten sonra şöyle demiştir: "Dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Senin bu sözü çokça söylediğini görüyorum." Şöyle buyurdu: *"Rabbim bana ümmetim hakkında bir alamet göreceğimi haber verdi. Bu alameti gördüğüm zaman bu sözü fazlalaştıracağım. Ki ben bu alameti gördüm."* Ve sonra bu sûreyi okumuştur.

Nesâî'de geçen bir rivayete göre İbn Abbas *(radiyallahu anhuma)* bu sûre inince Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)*'e vefat edeceğinin bildirildiğini ve bu sebeple -nafile namaz, nafile oruç, sadaka, nefis muhasebesi, tevbe-istiğfar gibi- ahiret işlerine çokça yöneldiğini söylemiştir.

Ancak ayeti zahir anlamı üzere anlamak da mümkündür. Yani Allah *(celle*

celaluhu) düşmanlarına karşı Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)'*e bir zafer ihsan ettiğinde Kendisini tesbih etmesini, Kendisine hamd etmesini, şükretmesini ve istiğfar etmesini istemektedir.

c) Ayetin ilk olarak zikrettiğimiz asıl manası gereğince; yaşlılık, ölüme götüren bir hastalık, savaşın olduğu bölgelerde bulunmak gibi ölüme yakın olduğumuzu gösteren alametler ile karşılaştığımızda Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)'*in ümmeti olarak onun yaptığı gibi bizler de hamd, tesbih ve istiğfar içerikli zikirleri ve genel olarak salih amellerimizi çoğaltmalıyız. Ölüme yakınlık alametiyle karşılaşıp da amel etmenin artık mümkün olmayıp sadece hesap vermenin ve buna göre karşılık görmenin olacağı gün için hazırlık yapmamak, azık toplamamak, yani böyle bir büyük fırsatı değerlendirmemek derin bir gafilliktir.

İkinci olarak zikrettiğimiz zahir anlamı icabınca; Allah *(celle celaluhu)* bizleri bir fetihle rızıklandırdığında asla şımarmamalı, tam aksine zaferin sadece ve sadece âlemlerin Rabbi olan Allah *(celle celaluhu)'*nun yardımıyla geldiği hakikatine olan imanımız daha da artmalı ve O'na karşı tevazumuzu, zilletimizi O'na hamdederek, O'nu tesbih ederek ve O'na tevbe ve istiğfarla yönelerek ifade etmeliyiz. Nitekim Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Mekke'ye başı öne eğik bir şekilde girerek fethi bahşeden Rabbine karşı tevazusunu göstermişti. O kadar eğikti ki çenesi devesinin semerine değiyordu. Yine Nebi *(sallallahu aleyhi ve sellem)* Allah *(celle celaluhu)'*ya bir şükür olarak fetih gününün kuşluk vaktinde 8 rekât namaz kılmıştı. Bu namaza "fetih namazı" denmiştir.

Yine bu son manaya göre; nasıl ki verdiği nimetlerinden biri olan fethin ve semerelerinin ardından Allah *(celle celaluhu)'*ya karşı mütevazı olmalıysak, aynı şekilde fetih gibi herhangi bir nimet ihsan ettiğinde de örneğin; fakirken zenginlik verdiğinde, çocuğumuz olmuyorken çocuk bahşettiğinde, evlenmeyi nasip ettiğinde, meşru bir makam-mevkiye yükselttiğinde, bir sıkıntıdan rahatlığa çıkardığında, iyi bir iş bulduğumuzda da yapmamız gereken budur; Allah *(celle celaluhu)'*nun emir ve yasaklarına karşı gevşememek, her bir nimet bahşettiğinde salih amellerle O'nun huzurunda daha da çok küçülmeliyiz.

d) Tevvâb: Kullarının tevbelerini çokça kabul eden anlamına gelir. Kelime anlamı olarak tevbe, dönmek demektir. Yani bizler affetmesi için Allah *(celle celaluhu)'*ya her döndüğümüzde O da rahmetiyle bize dönen, günahlarımızı bağışlayandır.

Ve'l-Hamdu lillâhi Rabbi'l-Âlemîn.

[1] Mukâtil *(rahimehullah)* ise 7 gün yaşadığını söylemiştir. Başka görüşler de vardır.

[2] O zamanlarda İbn Abbas küçüktü, yaşı takriben 20 idi.

[3] Buhari'de geçen başka bir rivayete göre bu itirazı Abdurrahman b. Avf *(radiyallahu anhu)* yapmıştı.

[4] Yani sizin de bildiğiniz gibi o, dinde geniş bir fıkha, güzel ve sağlıklı bir fehme sahiptir. Nitekim Rasûlullah *(sallallahu aleyhi ve sellem)* onun için "Allah'ım! Onu dinde fakih kıl ve ona te'vil'i (Kur'an'ın tefsirini) öğret." diye özel olarak dua etmiştir.

Başka bir manaya göre: "O, üstünlüğünü anlayacağınız kimselerdendir."

[5] İsrâ Sûresi 81

[6] Yûsuf Sûresi 92

[7] Ancak Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) onlardan dördü erkek ikisi kadın altı kişi hakkında, *"Onları Kâbe'nin örtülerine asılı bir vaziyette bulsanız dahi öldürün."* buyurmuştu. Hakikaten de bunlardan biri olan İbn Hatal Kâbe'nin örtüsüne asılıyken öldürülmüştü.